

Munk Sándor

A híradó-informatikai terminológia kérdései a Magyar Honvédségben

2. rész: A terminológia helyzete és fejlesztése

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.34

A Magyar Honvédségben jelenleg nincs érvényes hatókörű magyar híradó-informatikai terminológia, amely támogatná a szakmai dokumentumok, szabályozók kidolgozását és elősegítené megfelelő értelmezésüket. Jelen publikáció körvonalazza e terminológia jelenlegi helyzetét és javaslatot tesz megjelenési formáira, fejlesztési folyamatára és rendjére.

Jelen publikáció előző része [1] már rögzítette azt az állítást, hogy a szaknyelv, szakterminológia és ezen belül a nemzeti szaknyelv szerepe minden szakterületen jelentős. Nincs ez máshogy a katonai szakterület esetében sem, ahol folyamatosan újabb és újabb, vagy módosult tartalmú szakkifejezésekre van szükség a változó körülmények, feladatok, technikák közötti információcseréhez. A haderőn belüli szerteágazó szakterületek közötti, illetve egy szövetségben belül a többnemzeti együttműködés igényei a civil szakterületekhez képest szigorúbb, egységesebb terminológiai követelményeket támasztanak. A híradó-informatikai szakterület a katonai szakterületek közül is a gyorsabban változó, szélesebb körű (köztük polgári) kapcsolatokkal rendelkezők közé tartozik, ami tovább növeli terminológiájának jelentőségét.

Megfogalmazásra került az is, hogy a Magyar Honvédségben (MH) jelenleg nincs érvényes hatókörű magyar híradó-informatikai terminológia, de még adaptált NATO sem (ami önmagában nem is lehet elegendő). A híradó-informatikai terminológiával kapcsolatos publikáció eddig nem jelent meg. Jelen publikáció és előzménye megírására – korábbi ez irányú szakmai érdeklődésem mellett – a MH május végén kiadott Informatikai Szabályzata kidolgozási folyamatának tapasztalatai ösztönöztek, amelyben módomban volt részt venni a terminológiai albizottság munkájában. Mindezek alapján, az előző publikációban foglaltakra szorosan építve jelen publikáció célja, hogy bemutassa, elemezze a híradó-informatikai terminológia helyzetének és fejlesztésének egyes kérdéseit a Magyar Honvédségben. Ezen belül:

- vázolja a híradó-informatikai terminológia fejlődésének folyamatát, meghatározza lehetséges forrásait és bemutatja egyes kulcskérdéseit;
- javaslatot tesz a híradó-informatikai terminológia megjelenési formáira, fejlesztésének folyamatára és rendjére, valamint szervezeti rendjére és szereplőire.

A híradó-informatikai terminológia helyzete a Magyar Honvédségben

A híradó-informatikai terminológia, a szakterület szakkifejezés-használatának helyzete vizsgálható az alkalmazott szakkifejezések, valamint ezek tartalma, értelmezése – az általuk megnevezett szakterületi fogalmak – szintjén. Az előbbiek empirikus úton, az utóbbiak fogalomjegyzékek, illetve a szakkifejezések használatának körülményei alapján valószínűsítve vizsgálhatóak. Egy terminológia ezen felül mind a két szinten időben is fejlődik, változik. Különösen így van ez a híradás és informatika gyorsan változó és integrálódó világában.

A következőkben röviden vázoljuk a híradó-informatikai terminológia fejlődésének folyamatát, jellemzőit, meghatározzuk lehetséges forrásait, majd bemutatjuk néhány kiválasztott kulcskérdését.

A híradó-informatikai terminológia fejlődése

A híradó-informatikai terminológia tulajdonképpen még ma is csak kialakulóban van a híradás és az informatika terminológiáinak harmonizációja révén. Fejlődésének folyamatából szakmai pályámból következően az informatikai terminológia fejlődéséről vannak megalapozottabb ismereteim, így a következő rész alapvetően erre korlátozódik.

A katonai informatikai terminológia fejlődését meghatározó tényezők közül az elmúlt két évtizedben két meghatározó emelhető ki: az egyik az informatika forradalmi fejlődéséből, a másik az euroatlanti integrációból, illetve a biztonsági környezet és a katonai alkalmazás jelentős változásaiból következő terminológiai változások. Az informatikai fejlődés részeként az 1990-es évek elejétől új technológiák, eszközök, valamint ezekre épülő új szolgáltatások és alkalmazások jelentek meg. Az új informatikai szolgáltatások megvalósítása és igénybevétele új eljárásokat, módszereket, új funkciókat, szerepköröket, szervezeteket igényelt.

Magyarország 1999-es NATO- és 2004-es EU-csatlakozása többek között egy szellemi átalakítási lépés is volt. Ennek részeként a Magyar Honvédségnek és szakterületeinek új vezetési, alkalmazási elvekhez, eljárásokhoz kellett igazodnia. Ezt a 2000-es évek elejétől új kihívások, új katonai feladatok és megoldások, majd 2010-ben egy új NATO stratégiai koncepció követte.

A fentiek folyamatosan új fogalmak, szakkifejezések megjelenéséhez vezettek, amelyek a NATO és EU tagság, illetve a katonai informatika és a polgári informatika folyamatosan erősödő kapcsolatrendszere miatt a híradó-informatikai terminológia esetében sem hagyhatók figyelmen kívül.

A katonai informatikai terminológia fejlesztése a Magyar Honvédségben az 1990-es évek elejétől elszigetelt lépésekből állt. Első lépésnek tekinthető, hogy a HVK Euro-atlanti Integrációs Munkacsoport 1996-ban lefordította a NATO AAP-31 kifejezés és szógyűjteményét. [2]

A ZMNE és a HVK Vezetési Csoportfőnökség Informatikai Osztálya által 2002-ben megrendezett Katonai informatikai terminológia tudományos konferencia során már felmerült egy önálló fogalomjegyzék szükségessége. [3] Ezt követően a Honvédelmi Minisztérium 2004. évi tudományos munkatervébe bekerült a „Magyar

katonai informatikai fogalom-, rövidítés- és jelölésjegyzék” kidolgozását célzó kutatási téma, amelynek célja a szakterület magyar és NATO-terminológiájának harmonizációja, a doktrinális és szabályozó dokumentumok kidolgozásának terminológiai megalapozása volt. A kidolgozás eredménye nem került elfogadásra.

2009-ben a ZMNE Híradó és Informatikai Intézete oktatási célból tervezte egy egységes, elsősorban a több szakterület¹ érintő *intézeti szintű alapterminológia* „koncentrikusan bővülő” körökben történő kidolgozását és wiki-alapú rendszerben történő közreadását. A munka a résztvevő állomány oktatói leterheltsége miatt végül félbemaradt.

Szervezett formában történő terminológiai fejlesztésre ezt követően 2012-ben az MH Összhaderőnemi Híradó és Informatikai Doktrína [4], majd 2013-ban a MH Informatikai Szabályzata² [5] kidolgozása során került sor. Az előbbi 10 szakkifejezés meghatározását tartalmazta, míg az utóbbiban egy terminológiai alcsoport munkájának eredményeként 62 fogalom, szakkifejezés definíciója szerepelt.

Híradó-informatikai terminológiai források a MH-ban

A híradó-informatikai terminológia forrásai között alapvető szerepet a híradó-informatikai szakkifejezéseket tartalmazó dokumentumok játszanak. Ezek azok a szakki-fejezések, amelyek pontos és egységes értelmezése a tartalmukat leíró (előíró) terminológiai támogatás nélkül nem garantálható. A források második, terminológiai szempontból fontosabb körét a szakkifejezések formális meghatározásait tartalmazó dokumentumok alkotják.

A szakmai dokumentumokban szereplő híradó-informatikai szakkifejezések köre a dokumentumok elemzésével tárható fel. A Magyar Honvédségben e témakör szempontjából releváns dokumentumok közé a stratégiai, doktrinális és szabályozó dokumentumok sorolhatóak, mivel elsődlegesen ezek tartalmazzák a vezetői célokat, követelményeket, feladatokat és egyben az ezek megfogalmazásához használt szakkifejezéseket. Ez a munka részleteiben eddig még nem került elvégzésre, de szükségessége terminológiai szempontból nem vitatható. A nagyságrend szemléltetéséhez megemlítjük, hogy a MH Informatikai Stratégiája mintegy 200, a Híradó és Informatikai Doktrína több mint 400, a MH Informatikai Szabályzat pedig még ennél is több szakkifejezést tartalmaz. Ezek egy jó része közismert fogalmat takar, számottevő részük azonban értelmezésre szorul, illetve (feltételezhetően) azonos, vagy hasonló tartalmat hordoz. A fentiek alapján a MH híradó-informatikai terminológia terjedelme 400–600 általános és további néhány száz részterületi szakkifejezésre becsülhető.

A híradó-informatikai terminológia hivatalos forrásai közé csak a MH Műveleti és Szabványosítási Bizottság által elfogadott dokumentumokban szereplő fogalom-meghatározások sorolhatóak. Ez azonban egy nagyon korlátozott kör, lényegében csak a Híradó és Informatikai Doktrína, illetve az Informatikai Szabályzat részét

1 Informatikai, híradó, információs műveletek és elektronikai hadviselés szakterületek.

2 Eredeti feladatszabás szerint MH Híradó-Informatikai Szabályzat.

képező meghatározásokat foglalja magában és ezek sincsenek teljes összhangban egymással. A szakkifejezések alkalmazására vonatkozó szabályozás jelenleg nem érvényesül. A kialakítás alatt álló MH terminológiai adatbázisban 2014 elején mintegy 130 híradó és 37 informatikai címszó szerepelt. Ez utóbbiak közül egy sem használható, 34 elavult, vagy nem a szakterülethez tartozik, 3 meghatározása módosításra szorul. Az adatbázisban nem szerepel az AAP-31 NATO szójegyzék [6] mintegy 140 szakkifejezése. A fentiek mellett felső szintű szabályozókban (szakutasításokban) is találhatóak fogalom-meghatározások,³ azonban ezek csak az adott szabályozóra érvényesek („az utasítás alkalmazásában”) és ez a kör sincs az előbbiekkal, illetve egymással összehangolva.

A híradó-informatikai terminológia „félhivatalos” forrásai közé a MH szakmai támogatásával kidolgozott katonai lexikonok, értelmező szótárak⁴ tartoznak. Ezek az előzőekben említettekénél lényegesen több szakkifejezést tartalmaznak, azonban szabályozó erővel nem rendelkeznek, tartalmuk nem fedi le a szakterület dokumentumaiban megjelenő szakkifejezések körét.

A híradó-informatikai terminológia egyes kulcskérdései

A híradó-informatikai terminológia alapvető problémája, hogy a szakkifejezések és egyeztetett (előírt) értelmezéseik nincsenek rögzítve. E feladat nagy része szakszerű terminológiai tevékenységgel és alkalmas terminológiai eszközökkel (adatbázisokkal) viszonylag könnyen megvalósítható, mivel a szakterület szakkifejezéseinek nagy része kellő mértékben egységesen értelmezett és alkalmazott. Vannak azonban olyan kulcskérdések, amelyekben – különböző okok következtében – a szakemberek, szakmai körök között jelentős fogalmi (tartalmi), illetve megnevezésbeni (formai) eltérések vannak. A következőkben a legfontosabbnak tartottak közül néhányat vázolunk röviden, azonban a kulcskérdések részletes meghatározása önálló kutatás feladata.

A híradó-informatikai terminológia fogalmi problémái közül legjelentősebbnek egyben megoldatlannak a következőket tartjuk: az informatika és a számítástechnika, az információs és az informatikai jelző, a rendszer és a hálózat, valamint a híradás és az informatika viszonya. Az informatika (angolul information technology, IT) értelmezése a magyar (és a magyar katonai) szaknyelvben kettős: a tágabb magában foglal mindent, ami az információs tevékenységek technikai támogatásához kapcsolódik, a szűkebb pedig csak a számítógépekhez kapcsolódó kérdéseket. Ez utóbbit képviselők azonban számítógép alatt csak az asztali és hordozható számítógépeket értik, ami elméletileg és gyakorlatilag is tarthatatlan.⁵ A problémát nehezíti, hogy a MH szakanyagnem-rendszere a szakterület vonatkozásában elavult.

3 Például az 55/2013. HM utasítás a KCEHH üzemeltetéséről és szolgáltatásairól. [7]

4 Katonai Kislexikon [8], Katonai Kislexikon 4000 [9] és a kidolgozás alatt álló Katonai Értelmező Szótár.

5 Napjaink 'okos' telefonjai, szoftver rádiói, navigációs eszközei, médialejtszói, fényképezőgépei stb. valamennyien közel teljes funkciójú, vagy cél-számítógépek.

Az *információs és informatikai* jelzők (angolul *information*, vagy az utóbbi esetében *IT*) két lehetséges értelmezése gyakran keveredik. Az előbbi célszerűen minden, információhoz, információs tevékenységhez kapcsolódó fogalomra utal, míg az utóbbi ezek közül azokra, amelyek technikai eszközök alkalmazásához kapcsolódnak. Ezek megkülönböztetését és megfelelő alkalmazását alapvető terminológiai követelménynek tartjuk.

A rendszer és hálózat kifejezések használata is gyakran keveredik, amit indokol, hogy minden hálózat egyben rendszer is (annak egy sajátos fajtája), illetve napjainkban számos híradó-informatikai rendszernek részét képezi annak hálózati alrendszere, infrastruktúrája. Megkülönböztetésük, elkülönítésük azon múlik, hogy hol húzzuk meg a hálózat határait, mit tekintünk a hálózat részének és mit azon kívül álló összetevőnek (részletesebben lásd [10]).

A híradás és informatika elhatárolása integrálódásuk következtében egyre nehezebb, egyre bővül „közös részük” terjedelme. Megkülönböztetésük alapvető rendeltetésük szerint lehet célszerű, előbbinek az információtovábbításhoz, utóbbinak az információfeldolgozáshoz, tároláshoz és rendelkezésre bocsátáshoz kapcsolódó értelmezésével.⁶

A híradó-informatikai terminológia megnevezésbeni eltérései szakmai hagyományokból, illetve sok esetben az angol terminológia eltérő fordításából származnak. Ezek közül jelen publikációban hármat emelünk ki: a híradó és informatikai szakterületek, a híradó rendszerek, valamint egy informatikai rendszer típus megnevezéseit.⁷ A szakmai anyagokban a két szakterület több kifejezéssel is megnevezésre kerül: híradó, távközlési – hírközlési – kommunikációs, illetve informatikai – számítástechnikai. A közös szakterület megnevezése esetében is több változattal találkozhatunk: híradó-informatikai – híradó és informatikai – infokommunikációs.

A híradó rendszerek esetében a távközlési és kommunikációs mellett még előfordul a hírszisztem szakkifejezés is. Végül az informatikai rendszerek egy típusának eltérő megnevezései a következők: célrendszer – szakági rendszer – funkcionális rendszer – szakterületi rendszer. A bemutatott kifejezések tartalmi eltérés nélküli használata terminológiai szempontból nem célszerű, indokolt esetben azonban (például polgári szakterülettel történő információcsere során), megfelelő terminológiai dokumentálás mellett használhatóak.

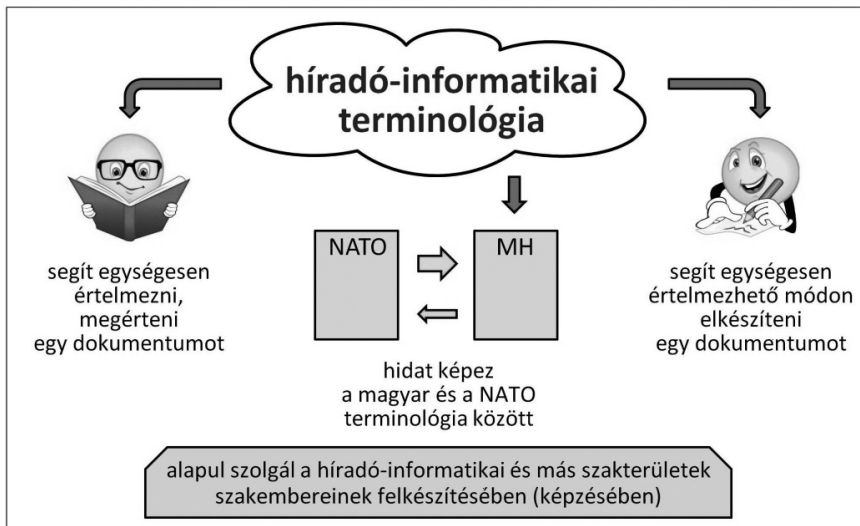
A híradó-informatikai terminológia fejlesztésének feladatai, dokumentumai a Magyar Honvédségben

Az előző pontokban foglaltak – reményeim szerint – kellő mértékben indokolták a MH híradó-informatikai terminológia szerepét, jelentőségét, folyamatos fejlesztésének szükségességét, valamint kellően meggyőzően, a szakmai közösség által elfogadható

6 Természetesen ma már nincs olyan *híradó* eszköz, rendszer, vagy feladat, amely ne foglalna magában információfeldolgozást, tárolást, megjelenítést és nincs olyan *informatikai* eszköz, rendszer, vagy feladat, amely ne foglalna magában információtovábbítást, cserét, azonban az alaprendeltetés eligazító lehet.

7 A tartalmi egyezés esetén ide sorolható az információ-informatikai, illetve az informatikai–számítás-technikai szakkifejezések párhuzamos használata is.

módon mutatták be meghatározó környezetét és jelenlegi helyzetét (még egyszer hangsúlyozva, hogy a kérdéskör a jelenlegi publikációban foglaltaknál mélyebb, részletesebb vizsgálatokat és terminológiai szaktevékenységet igényel).

A híradó-informatikai terminológia rendeltetése, szerepe
(a szerző saját alkotása)

A fentiekre alapozva a következőkben megpróbáljuk felvázolni a MH híradó-informatikai terminológia és a kapcsolódó tevékenységek egy vízióját. Ennek részeként meghatározzuk a terminológia javasolt megjelenési formáját (formáit), körvonalazzuk fejlesztésének rendjét, feladatait, végül meghatározzuk a fejlesztés szervezeti rendjét, szereplőit. Ennek során alaptételünk, hogy szükség van egy hivatalos, formális eljárás során kialakított és naprakészen tartott MH híradó-informatikai terminológiára, mint „termékre”.

A híradó-informatikai terminológia megjelenési formái felhasználásuk célja és felhasználóik köre szerint csoportosítható. Ez utóbbiak egy változatban két átfogó csoportba sorolhatóak.⁸

Az elsőt a MH híradó-informatikai szakterület szabályozóit, hivatalos dokumentumait készítő szakemberek alkotják, amely számára a terminológia a használatra előírt, kijelölt, egységesen alkalmazandó szakkifejezések gyűjteménye. A másodikba a MH szakember-állománya tartozik, amely számára a terminológia a híradó-informatikai

⁸ Létezik egy harmadik csoport, a magyar katonai szakirodalmat olvasó szélesebb közönség is, amely számára a terminológia szakkifejezések szélesebb (nem csak a központilag elfogadott, előírt) körére vonatkozóan segíti a megértést, értelmezést, azonban ezek „kiszolgálása” megítélésem szerint nem tartozik a Magyar Honvédség elsődleges feladatai közé, bár kialakításában (lásd Katonai Értelmező Szótár) jelentős szerepet vállalhat.

szakmai dokumentumok, dokumentumrészek megértését, értelmezését segítő eszköz (lényegében az első csoporttal megegyező, de korábbi időszakokban érvényes szakkifejezésekkel is kiegészített változata). Így a híradó-informatikai terminológia legtágabb értelemben magában foglalja a szakterület hivatalos (egyezményes), ajánlott és elfogadható, valamint elavult szakkifejezéseit is.

A híradó-informatikai terminológia formája lehet terminológiai adatbázis, vagy szójegyzék. Napjainkban ezek közül az előbbi jelentősége alkalmazási szempontból elsődleges. Az utóbbi kis túlzással már „csak” speciális hozzáférési, megjelenítési formának tekintendő, azonban szerepe nem elhanyagolható. A Magyar Honvédség esetében a hivatalos híradó-informatikai terminológiai adatbázis az érvényben lévő előírások, valamint a terminológiai szaktevékenység elvei szerint is a MH terminológiai adatbázisának integráns részét kell képezze, megjelölve benne az érintett szakkifejezések híradó-informatikai szakterülethez tartozását. Emellett megfelelő technikai feltételek biztosításával, szakterületi terminológiai fejlesztési célra célszerűnek látszik egy – szakterületre szűkített és a hivatalos változatnál bővebb tartalmú – belső terminológiai adatbázis működtetése is.

A szaktevékenység támogatására, illetve oktatási célokra a hivatalos híradó-informatikai terminológiai adatbázisra építve megítélésem szerint szükség van egy szakutasítással kiadott, nyomtatott és elektronikus formában is rendelkezésre álló Híradó-informatikai szakkifejezés és rövidítésjegyzék szolgálati könyvre. A dinamikus változó híradó-informatikai terminológiai adatbázishoz igazodóan kell kialakítani a fenti jegyzék frissítésének rendjét.

A híradó-informatikai terminológia fejlesztésének folyamata a MH terminológia-fejlesztési folyamata kereteibe illeszkedő, annak szakterületi szintű megvalósítása kell legyen. A MH Terminológiai Harmonizációs Testület (MH THT) munkarendje szerint jelenleg az állandó tagok (alapvetően szakterületi képviselők) tehetnek terminológiai javaslatot, akik egyike a HVK Híradó, Informatikai és Információvédelmi Csoportfőnökség (HKV HIIICSF) képviselője. A testület a javaslat véleményezését követően, konszenzus esetén terjeszti azt az MH Műveleti Szabványosítási és Doktrínális Bizottság elé, amely dönt a szakkifejezés (módosítás) elfogadásáról és ezután kerül sor az MH Központi Doktrínális Adatbázisban történő rögzítésre.

A híradó-informatikai terminológiai fejlesztési folyamat célszerűen az MH folyamat analógiájára alakítandó ki. Ennek megfelelően a folyamat első lépéseként egy meghatározott kör jogosult javaslatot tenni új híradó-informatikai szakkifejezés bevezetésére, illetve létező szakkifejezés módosítására, esetleg törlésére. Ezt követően kerül sor a szakmai és terminológiai véleményezésre, amely alapján a javaslat a HVK HIIICSF csoportfőnökének döntésétől függően elvetésre kerül, vagy azt a HVK HIIICSF képviselője a szakterület javaslataként továbbítja a MH THT felé. A folyamat során átvehető a magasabb szintű folyamat eljárásrendje, amely szerint egy javaslat konszenzusos támogatás esetén, vagy háromszori eredménytelen (konszenzus nélküli) egyeztetés, véleményezés kerül döntésre a csoportfőnök elé.

A híradó-informatikai terminológiai fejlesztés szervezeti keretei, szereplői az előbbieken alapján négy csoportba sorolhatóak. Az első csoportot a terminológiai javaslattételre jogosult szervezetek, szereplők képezik. A szakterületi felelősség és irányítás érvényesítésére ebbe a körbe kell tartozzon mindenekelőtt a HVK HIIICSF híradó

osztálya és informatikai osztálya.⁹ A szakterület egyes sajátos feladataiért (például műveletek informatikai támogatása, informatikai üzemeltetés) viselt felelősség alapján megítélesem szerint ide kell sorolni a MH Összhaderőnemi Parancsnokság Híradó, Informatikai és Információvédelmi Főnökségét, valamint a MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár híradó és informatikai főnökségét. Végül célszerű biztosítani a NKE HHK szakterületi képviselőjét.¹⁰

A javaslatok véleményezésére Híradó-Informatikai Terminológiai Testület létrehozása célszerű, amelynek állandó tagjait a javaslattevői joggal rendelkező szereplők, valamint a híradó-informatikai felsőszintű vezetés által kijelölt további szakmai szereplők alkotják. A testület munkájába, a terminológiai javaslatok véleményezésébe bevonhatóak külső – például logisztikai vagy ellenőrzési – szakemberek is. A továbbiakban vizsgálendő még, hogy a véleményezésbe, illetve a javaslattevővel hogyan vonhatóak, vonandók be a szakterület NATO-beosztást betöltő képviselői.

A híradó-informatikai terminológiai döntések a szakterület felsőszintű vezetője, a HVK HIIICSF csoportfőnöke jogkörébe tartoznak. Emellett a csoportfőnök természetesen magasabb szintű feladatszabáshoz, felsőszintű híradó-informatikai dokumentumok, szabályozók kidolgozásához kapcsolódóan, vagy önállóan terminológiai fejlesztési feladatokat is meghatározhat.

Végül a híradó-informatikai terminológiai fejlesztés szereplői közé tartozik a terminológiai szakfeladatokat végző, abba bevont szakállomány. Ez a nem egy önálló szakmai kör (beosztási, munkaköri kategória), a híradó-informatikai szakállomány részét képezi. A terminológiai feladatok eredményes végrehajtásához azonban feltétlenül hangsúlyozni kell alapvető terminológiai felkészítésük, felkészülésük szükségességét.

A híradó-informatikai terminológiai fejlesztés felvázolt rendjének kialakításához kapcsolódóan elvégzendők egyes terminológiai fejlesztési alapozó feladatok, amelyek közül jelen publikációban kettőt emelünk ki. Az első az alkalmazott híradó-informatikai szakkifejezések részletes felmérése, elemzése és rendszerezése. Ennek során számba kell venni a híradó-informatikai dokumentumok kiválasztott körében szereplő szakkifejezéseket. Ez a feladat szintekre (például felsőszintű dokumentumok, szabályozók; közép- és szervezeti szintű dokumentumok, szabályozók; szakmai dokumentumok) tagolható, fokozatosan bővülő eredményű fázisokban is megvalósítható.

A kigyűjtött szakkifejezések elemzése, értékelése, szűrése és rendszerezése jelentős szakmai-tudományos feladat, amely megítélesem szerint önálló, HVK HIIICSF feladatszabásra épülő kutatást igényel. Erre a felmérésre épülhet aztán a híradó-informatikai terminológia első változata, mivel jelenleg csak konkrét dokumentumokhoz kapcsolódó, azok terminológiai szükségleteit kielégítő szójegyzékek (fogalomjegyzékek) léteznek.

9 A híradó-informatikai terminológia információvédelmi területtel történő kibővítése esetén a fentiek mellett természetesen a HVK HIIICSF elektronikus információvédelmi osztálya is.

10 Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Üzemeltető Intézet Híradó, illetve Informatikai és Elektronikai Hadviselés Tanszékei.

A második jelentős feladat a meglévő MH dokumentumok, szabályozók terminológiájának pontosítása az elfogadott híradó-informatikai terminológiának megfelelően. Jelenleg még egy dokumentumon belül is találkozhatunk egymástól eltérő, sőt helyenként egymásnak ellentmondó terminológiával. Több eltérés tapasztalható a szakterületi (híradó, illetve informatikai) dokumentumok között és még több a két integrálódó szakterületre közösen vonatkozó dokumentumok esetében.

A terminológiai pontosításnak ki kell terjednie a magasabb szintű (például összhaderőnemi), illetve a más szakterületi (például információs műveleti, gazdálkodási, stb.) dokumentumokra is. Ennek eredményességét és szakszerűségét biztosíthatja, hogy a híradó-informatikai terminológia döntései végső soron az MH Terminológiai Harmonizációs Testületben dőlnek el, ahol az érintett szakterületek képviseltetik magukat.

Összegzés

A publikációkban foglaltak alapján megállapítható, hogy a híradó-informatikai terminológia vizsgálható empirikus úton, számba véve, elemezve a releváns szakmai dokumentumokban szereplő szakkifejezéseket és kezelhető, fejleszthető a szakkifejezések által hordozott tartalom (jelentés), a megnevezett szakterületi fogalmak szintjén. A híradó-informatikai terminológia egy integrációs, harmonizációs folyamat révén még ma is csak kialakulóban van. Fejlődését az elmúlt két évtizedben meghatározóan befolyásolták az euroatlanti integrációból és biztonsági környezet, a katonai alkalmazás jelentős változásaiból, valamint az informatika fejlődéséből következő terminológiai változások, fejlesztése a Magyar Honvédségben az 1990-es évek elejétől elszigetelt lépésekből állt.

A híradó-informatikai terminológia forrásait alapvetően a híradó-informatikai szakkifejezéseket tartalmazó – mindenekelőtt a stratégiai, doktrinális és felső szintű szabályozó – dokumentumok képezik. Mindezek alapján a terminológia terjedelme 400-600 általános és további néhány száz részterületi szakkifejezésre becsülhető, melyek közül hivatalosan elfogadottnak csak mintegy 100 tekinthető, de ezek sincsenek egymással összehangolva. A szakterület szakkifejezéseinek nagy része kellő mértékben egységesen értelmezett és alkalmazott, azonban egyes kulcskérdésekben is vannak jelentős fogalmi (tartalmi), illetve megnevezésbeni (formai) eltérések is.

A híradó-informatikai terminológia javasolt megjelenési formája egy hivatalos híradó-informatikai terminológiai adatbázis, amelyre építve szolgálati könyvként nyomtatott és elektronikus formában kiadható a híradó-informatikai szakkifejezés és rövidítésjegyzék. A terminológia fejlesztési folyamat célszerűen a MH terminológiai fejlesztési folyamatába illeszkedik, folyamatrendje annak megfelelő. Új szakkifejezések felvételére, meglévők módosítására arra feljogosított szereplők (szervek, szervezetek) tesznek javaslatot, majd a szakmai-terminológiai véleményezést követően a HVK HIIICSF csoportfőnöke dönt a javaslatról és engedélyezi továbbítását a MH terminológia fejlesztés folyamatába. A javasolt terminológia fejlesztési rend kialakításához kapcsolódóan két alapozó feladat (a jelenleg alkalmazott szakkifejezések felmérése, elemzése, illetve a terminológia jóváhagyott változata alapján a szakmai dokumentumokban szereplő szakkifejezések pontosítása) is megvalósítandó.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Munk Sándor: A híradó-informatikai terminológia aktuális kérdései a Magyar Honvédségben I. A terminológia alapjai és környezete. *Hadtudomány*, 2014/3-4. 94. o.
- [2] AAP-31 kifejezés és szógyűjtemény. HVK Euro-atlanti Integrációs Munkacsoport, Budapest, 1996.
- [3] Munk Sándor (szerk.): Katonai informatikai terminológia tudományos konferencia anyaga. HM HVK Vezetési Csoportfőnökség Informatikai Osztály-ZMNE VSZTK Informatikai tanszék, Budapest, 2002
- [4] Magyar Honvédség Összhaderőnemi Híradó és Informatikai Doktrína. 1. kiadás. Magyar Honvédség, 2013
- [5] Magyar Honvédség Informatikai Szabályzata. Magyar Honvédség, 2014
- [6] AAP-31(A), NATO Glossary of Communication and Information Systems Terms and Definitions. NATO CIS Glossary. NATO Standardization Agency, Brüsszel, 2003
- [7] 55/2013. (IX.13.) [HK 10.] HM utasítás a Magyar Honvédség Kormányzati Célú Elkülönült Hírközlő Hálózatának békeidejű üzemeltetési és felügyeleti rendjéről, valamint a központilag biztosított szolgáltatások igénybevételének szabályairól.
- [8] Szanati József (szerk.): Katonai Kislexikon. Honvéd Vezérkar, Budapest, 2000
- [9] Riskó Péter (szerk.): Katonai Kislexikon 4000. HM Hadműveleti és Kiképzési Főosztály, Budapest, 2008
- [10] Munk Sándor: Információs szolgáltatásokat nyújtó hálózatok alapjai. *Hadmérnök*, 2011 (VI.)/2. (227–243. o.)